

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Continens Librum Quartum & Quintum Decretalium

**Axel, Johannes Honorius van
Coloniae Agrippinae, 1656**

Titulus XX. De frigidis & maleficiis & impotentia coeundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61572)

Titulus XV.

De frigidis & maleficiis & impotentia
coeundi.

SVM MARIA.

- 1 Impotentia coeundi est impedimentum perpetuum naturale vel accidentale ad copulam naturalem perfectam impediens contrahendum & etiam dirimens contractum matrimonium tribus concurrentibus nempe
- 2 Quid sit irreparabile arte medicorum.
- 3 Præcedat contractum matrimonij.
- 4 Subsit ignorantia facti.
- 5 Naturale impedimentum quod dicatur.
- 6 Accidentale impedimentum quod dicatur.
- 7 Impotentia alia est perpetua.
- 8 Alia temporalis.
- 9 Petens matrimonium separari propter impotentiam non tenetur specificare causam impotentia.
- 10 Impotentia coeundi probetur aspectu corporis.
- 11 Iuramento proprio cum septima manu propinquorum vel vicinorum bona fama.
- 12 Cohabitatione continua triennali que in minoribus quindecim annis semper expectatur.
- 13 In iis qui sunt plena pubertatis & compleverunt decimum octavum annum adhibetur distinctio, quandoque ab utroque proponitur impotentia alterius proveniens ex maleficio.
- 14 Interdum proveniens ex frigidityate in viro, vel arctitudine in muliere, vel alias.
- 15 Quandoque alter tantum accusat impotentiam alterius.
- 16 Matrimonium separatum propter malefiscium eo sublato non reparatur sive reintegratur quoad vinculum.

- 17 Propter frigiditatem viri si postea potens apparet reintegratur.
- 18 Propter aliud impedimentum utputa arctationem in muliere, nimiam viri carnositatem, si id est amotum per divinum miraculum aut opera medicorum cum gravi periculo neutro casu reintegratur primum, num. 19.
- 20 Si sine gravi periculo seu per frequentem usum, reintegratur primum.
- 21 Si libellus generalis fuit admissus & verificatus super impotentia & uxore contrahat & tollatur impotentia non restituitur primum connubium.

SEXTUM impedimentum est impotentia non generandi, sed coeundi, † quæ est impedimentum perpetuum naturale vel accidentale ad copulam naturalem perfectam, c. 1. & c. quod selem & ibi glos. fin. & Can. hoc tit. impediens contrahendum ac etiam dirimens contractum matrimonium, c. ex litteris tuis c. fraternitatis hoc tit. tribus concurrentibus. Primo quod sit irreparabile † arte medicorum absq; periculo corporis, d. c. ex litteris & ibi Pan. n. 2. & 3. & c. fraternitatis h. t. secundo præcedat contractum † matrimonij, si sequitur matrimonium ratum, licet non consummatum, non dirimit, præbet sufficientem causam ut Papa illud possit separare, si multum timeretur de incontinentia sani & potentis, Pan. in d. c. ex litt. num. 3. & 4. & in c. consultationi sub n. 2. hoc tit. & multo minus consummatum dirimit: c. hi qui 32. quest. 7. in dubio præsumitur quod impedimentum præcessit matrimonium non consummatum, ut sic expediantur nec remaneant impediti. Host. in c. fratern. sub num. 4. & ibi Boich. sub n. 7. & Can. hoc tit. Pan. in c. fin. n. 3. hoc tit. Tertio subsit ignorantia † facti, scienter contrahens cum impotente, tenetur eam

eam habere ut sororem, & illi in necessariis subvenire *d. c. consultationi* & *ibi Pan. sub nu. 4.* & *ibi Boich. sub num. 7.* & *Can. hoc tit. Pan. in c. fin. num. 3. hoc tit.* et si cum secunda contrahat, tenet secundum matrimonium, non obstante quod sit obligatus ad morandum cum prima tanquam cum sorore, quia verum matrimonium non consistit cum impotente, sed semper tenetur alere illam impotentem cum qua scienter contraxit, *Anchar. in d. c. consultationi num. 3.* & *ibi Pan. nu. 2.* & *Can. communiter arg. c. de illis despons. impub.* nec dicitur matrimonium contractum dissolvi, sed à principio non fuisse, tractuque temporis non conualefcit, & post multos annos potest allegari, *c. fraternitatis* & *ibi Pan. in 1. not. & c. littera* & *ibi Pan. in 1. not. & Can. hoc tit.*

- 5 Naturale impedimentum † seu naturalis impotentia triplex est, in viro frigiditas, *c. 1. c. laudabilem hoc tit.* arctatio in muliere, vel aliud impedimentum excessus vel defectus à natura proveniens, *c. ex litt. c. consultationi hoc tit.* defectus ætatis, *c. quod sedem hoc tit.* Accidentaliter † provenit ex maleficio, *c. litt. hoc tit.* sectio sive castratione, *glos. fin. in c. hi qui 3 2. q. 7.* & *ibi Can. medicinis, prout Anchar. post Io. And. in c. consultationi hoc tit.* refert accidisse in quadam domina caracosa, quæ ita suum instrumentum medicinavit intendens placere viro, quod nec à viro, nec ab alio postea potuit cognosci. Item impotentia alia est
- 7 perpetua, † ut frigiditas, arctatio, cui ope medicorum non potest subveniri, sectio sive castratio, maleficium quod deleri non potest, alia est temporalis, ut pueritia, arctatio cui subveniri potest ope medicorum, maleficium temporale. Omne impedimentum præsumitur perpetuum quando trienniali cohabitatione facta conjuges matrimo-

nium consummare non potuerunt, *Pan. in c. fraternitatis n. 15. hoc tit.*

Qui petit matrimonium separari propter impotentiam, † non tenetur specificare causam impotentiam, sed satis est dicere conjugem non habere potentiam secum coeundi, *Pan. in c. fin. num. 3. hoc tit. Host. 10. And. & DD. comm. contra communem regulam, quod in actione personali quis cogitur exprimere causam, dictum est supra tit. de lib. oblat. §. norant DD.* Quia dubietas oritur ex facto adversarii, quo casu admittitur libellus generalis & incertus, *c. constitutus* & *ibi Innoc. num. 2. in integ. restit. l. qua de tota §. incerta. ff. de rei vind. & videtur omnes suum jus in iudicium deduxisse c. requisisti* & *ibi gloss. in ver. acceperit. eo Can. 33. quest. 1. Pan. in c. littera num. 4. hoc tit.* Argumenta ad probationem impotentiam plura sunt, Aspectus † corporis, *c. fraternitatis hoc tit. sic. 10* ut mulier potest inspicere, ita & masculus *l. minor. 25. annis adito præside ff. de minoribus. Host. in c. puberes num. 1. & 2. de despons. impub.* Iuramentum proprium † cum septima manu propinquorum vel vicinorum bonæ famæ, *c. laudabilem hoc tit.* & cohabitatione continua † trienniali, *d. c. laudabilem 12* & *in c. fin. hoc tit.* quæ in minoribus quindecim annis semper expectatur, *c. puberes* & *ibi Hostiens. de despons. impub. num. 5. & 6. & Can.* In iis qui sunt plenæ † pubertatis & compleverunt decimum octavum annum, §. *minorem natu Inst. de adopt. adhibenda est infrascripta distinctio, quandoque ab utroque proponitur impotentia alterius proveniens ex maleficio, & datur triennium ad cohabitandum à die quo egerint penitentiam de commissis, & assignati postea per Iudicem triennii, quod per Iudicem non potest abbreviari: c. fin. & ibi Butr. num. 10. hoc tit. Hostiens. in c. laudabilem num. 1. hoc tit.*

tit. in c. 1. num. 6. hoc tit. post cohabitationem triennem praesumitur impedimentum perpetuum & praecessisse matrimonium: *Pan. c. fraternitatis. num. 15. & 16.*
 14 hoc tit. interdum proveniens † ex frigida-
 re in viro, vel arctitudine in muliere vel a-
 lias, nec potest apparere de impotentia ante
 triennium, & tunc eis indulgetur triennium
 computandum à die quo egerint pœnitentiam,
 & triennii postea per iudicem assignati. *c. laudabilem, & ibi Hostiens. in princ. vers. tu dicas. hoc tit. & Can.* Si constat de impo-
 tentia ante triennium, aut per veras proba-
 tiones, & non opus est cohabitatione trien-
 nii, & juramento propinquorum: *c. 1. in princ. hoc tit. atque à contrario sensu c. laudabilem in princ. hoc tit. aut per confessionem*
 amborum conjugum, nec non per aliqua
 signa frigida-
 ritatis, vel impotentiae, & cum
 juramento conjugum, & septimæ manus
 propinquorum, & in eorum defectum vi-
 cinorum bonæ famæ, scilicet ut conjuges
 jurent factis Sacrosanctis Evangeliiis de ve-
 ritate, non quidem specificè super aliquo
 impedimento, sed generaliter, quod nun-
 quam potuerunt consummare matrimo-
 nium, *Pan. in c. laudabilem num. 4. hoc tit.*
 consanguinei sive vicini super credulitate
 quod credant eos verum jurare, tunc istis
 concurrentibus, potest matrimonium in
 continenti separari non expectato lapsu
 triennii: *c. laudabilem. §. si autem & ibi Pa-
 norm. circa fin. hoc tit. Pan. inc. 1. num. 5. in
 princ. & post num. 6. hoc tit.* soli verò eorum
 confessioni non est standum contra matri-
 monium, etiamsi uterque confiteatur, ne
 intra se contra matrimonium valeant col-
 ludere, & ad confessionem impotentiae fa-
 cile prohibere, si iudicio suo crederent per
 iudicium Ecclesiae concurrentem ad ejus
 separationem. *arg. c. super eo de eo qui cogn.*
Summa in Decretal.

conf. uxor. & glos. fin. c. 1. hoc tit. Quando-
 que alter tantum confitetur & acculat † al-
 terius impotentiam, siquidem uxor propter
 eam agit ad separationem, & vir negat, nec
 mulier provocavit in exordio, pro virgine
 nupta, reperta, corrupta non auditur, re-
 perta virgo non auditur, nisi post cohabita-
 tionem triennem, quia vir caput est mu-
 lieris: si in novitate reclamavit, & per aliqua
 signa potest probari impotentia mariti, in-
 continenti auditur. *c. 1. & ibi Pan. num. 5.*
hoc tit. & Can. Aut vir confitetur impo-
 tentiam uxoris, agitque ad separationem &
 ei assignanda est triennis continua habita-
 tio post pœnitentiam per ætatem de com-
 missis. *c. fraternitatis. hoc tit.*

Matrimonium separatum propter † ma-
 leficium, eo sublato & cessante non repara-
 tur sive reintegratur quoad vinculum, quia
 maleficium, quod fit instigente diabolo, re-
 stringitur sæpè ad certam personam, ut o-
 mnes possit cognoscere præter uxorem, id-
 eò si post divortium ducat aliam & cogno-
 scat, non per hoc apparet ecclesiam fuisse
 deceptam, idè non debet separari secun-
 dum & reparari primum: *c. si per sortiarias*
 33. *quest. 1. Pan. inc. 1. in fin. hoc tit.* separa-
 tum propter † frigida-
 ritatem viri, si postea
 apparet potens, reintegratur. *c. 1. 2. resp. &*
c. laudabilem §. fin. hoc tit. separatum pro-
 pter aliud impedimentum, ut pura arctatio-
 nem † in muliere nimiam viri carnosita-
 tem, si id est amotum per divinum miracu-
 lum, aut opera medicorum cum gravi cor-
 poris † periculo, neutro casu reintegratur
 primum: *arg. à contrario sensu c. fratern. §.*
quamvis vers. nos tamen hoc tit. si sine gravi pe-
 riculo seu per frequentem † usum secundi
 viri reintegratur primum, & à modo non
 debet in secundo aliquatenus remanere,
 postquam fuit ab eo cognita, sed irrevoca-
 biliter

biliter restituitur primo, *Pan. in c. fratern. nu. 20. & ibi Can. hoc tit.* nam apparet impedimentum fuisse temporale, quod ex post facto cessavit, & ecclesiam fuisse deceptam, & mulier cognita ab uno viro præsumitur quod sit cognoscibilis à quolibet viro præsumptione juris, *c. fratern. & ibi Boich. num. 12. & 13. hoc tit.* nisi apertè probaretur dissimilitudo, *Pan. in c. fratern. num. 19. in fin. vel obstitit votum solemne, quod per ingressum, & professionem religionis statim solutum fuit matrimonium si quid fuit inter eos, c. ex publico de convers. conjug. aut fornicatio, d. c. fratern. §. & prædicta.* fornicando enim dat operam rei illicitæ, contrahendo cum secundo viro dat operam rei licitæ, cum putaret se solutam à primo, id eoque primus non potest ei opponere de adulterio, *Pan. in d. c. fratern. num. 20.*

²¹ Quod si libellus † generalis fuit admissus super impotentia & verificatus, & uxor secundo contrahat & tollatur impotentia, non restituitur prius connubium, quia idem est ac si propter frigiditatem & maleficium fuerit separatum, *c. requisisti & ibi glos. in verb. acceperit 33. quest. 1.* sententiaque transit in iudicatum, *Pan. in c. littera sub nu. 4. in fine hoc tit.*

Titulus XVI.

De matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.

SVMMARIA.

- 1 Interdictum est prohibitio contractus matrimonialis ex causa suspicionis de impedimento facta vel à proprio parocho vel ab episcopo.
- 2 Impediens contrahendum quando prohibi-

tio facta fuit ex causa temporali, ac dirimens matrimonium contractum quando facta fuit propter impedimentum perpetuum.

- 3 Pœna contravenientis interdicto.
- 4 Sponso quæ remedia dantur, si dubitet, ne sponsa contrahat matrimonium cum aliquo.
- 5 Nuptiæ prohibentur ab adventu Domini nostri Iesu Christi usque ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta cinerum usque ad octavam paschatis inclusive.

SERTIMUM impedimentum est interdictum, quæ est prohibitio † contractus matrimonialis, ex causa suspicionis de impedimento, facta vel à proprio parocho, *c. cum inhibitio de cland. despons. innovatum per c. 1. sess. 24. de reform. matr.* vel ab Episcopo ad quem spectat cognitio tantum causarum matrimonialium, *c. cause omnes §. ad hæc sess. 24.* (Legati à latere, Nuncii, aut Archidiaconi, vel alii inferiores interdictum huiusmodi facere non possunt) *d. c. causa omnes §. legati sess. 24.* impediens contrahendum, † quando facta fuit ex causa temporali, ac dirimens matrimonium contractum, quando facta fuit propter impedimentum perpetuum. *glos. fin. in c. tua de spons. duor. Pan. c. num. 4. in c. fin. num. 3. hoc tit.* Solum interdictum non sufficit ad iritationem matrimonii post contracti, etiam si accedant sponsalia de futuro, sed contra interdictum facientibus † pœnitentia imponitur, *c. 2. hoc tit. Franc. Marc. quest. 501. & quinque seqq. par. 2.* ac pœna pœnitentiaria, *Franc. Marc. quest. 506. par. 2. c. dilectus & ibi Pan. imp. not. & Can. de off. ord. & intra pœnitentiæ tempus carnale commercium interdicitur, c. cum in apostolica de spons. & matr. & interim separantur, donec de causa interdicti cognoscitur, c. 1. in fin. & c. fin.*